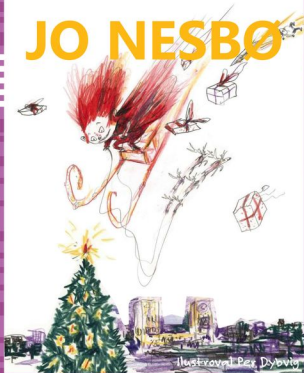

JO NESBO

Zachráni doktor
Proktor Vianoce?

Jo Nesbø
Zachráni Doktor Proktor
Vianoce?

Ilustroval Per Dybvig

podporila vydanie tejto knihy.

Tento preklad vychádza s finančnou podporou **NORLA**
NORWEGIAN LITERATURE ABROAD
This translation has been published with the financial support of NORLA.

Copyright © Jo Nesbø 2016

Illustrations © Per Dybvig 2016

Translation © Eva Lavríková 2018

Slovak edition © IRON LIBRI 2018

Published by agreement with Salomonsson Agency and in cooperation with
SLOVART Ltd.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-3037-3

Zachráni Doktor Proktor Vianoce?

slovart

OBSAH

1. KAPITOLA	PÄŤ DNÍ PRED ŠTEDRÝM DŇOM	7
2. KAPITOLA	STÁLE PÄŤ DNÍ PRED ŠTEDRÝM DŇOM	24
3. KAPITOLA	ŠTYRI DNI PRED... SPRÁVNE, PRED ŠTEDRÝM DŇOM	37
4. KAPITOLA	UTOROK A UŽ LEN TRI DNI PRED ŠTEDRÝM DŇOM	54
5. KAPITOLA	UTOROK VEČER NA DOSŤ STRAŠIDELNOM MIESTE. ČI NIE?	67
6. KAPITOLA	STANISLAW ROZPRÁVA DOSŤ ZDLHAVÝ (ALE ÚPLNE PRAVDIVÝ) PRÍBEH	76
7. KAPITOLA	UTOROK, ČAS – ZÍV – ÍŠŤ SPAŤ	90
8. KAPITOLA	NA DRUHÝ DEŇ RÁNO, UŽ LEN DVA DNI PRED ŠTEDRÝM DŇOM!	98
9. KAPITOLA	VEČER DVA DNI PRED ŠTEDRÝM DŇOM	104
10. KAPITOLA	DVADSAŤOSEM HODÍN A PÁR MINÚT PRED ŠTEDRÝM DŇOM	123
11. KAPITOLA	STÁLE DVADSAŤOSEM HODÍN PRED ŠTEDRÝM DŇOM. NO ÚPRIMNE POVEDANÉ, AK MAJÚ BYŤ NEJAKÉ VIANOCE, ZAČÍNA TO DOSŤ SÚRIŤ	135
12. KAPITOLA	NEPRÍJEMNE PRESNE JEDEN DEŇ PRED ŠTEDRÝM DŇOM. TEDA ASPOŇ PRE TÝCH, ČO VÔBEC BUDÚ MAŤ VIANOCE	146

13. KAPITOLA	ZOSTÁVA MENEJ AKO DVADSAŤŠTYRI HODÍN ..	157
14. KAPITOLA	NA CHVÍĽU SA ZASTAVÍME. MUSÍME SA TROCHU VYDÝCHAŤ, PÁN TRANE TOTIŽ VISÍ ZA RAKETOU NAHÁŇAJÚCOU BULEHO. NO ČO, VYDÝCHALI STE SA? TAK POKRAČUJEME	170
15. KAPITOLA	NIE A NIE A NIE	178
16. KAPITOLA	POSLEDNÝ DEŇ PRED ŠTEDRÝM DŇOM. TÍ, ČO SI NEMÔŽU DOVOLIŤ KÚPIŤ DARČEKY, HO ASI MUSIA VOLAŤ LEN „DEŇ PRED DŇOM“ ALEBO TAK NEJAKO	192
17. KAPITOLA	OSEM HODÍN PRED ŠTEDRÝM DŇOM. NUŽ, KEĎŽE SA VIANOCE ZACHRÁNIŤ NEPODARILO, NEZOSTÁVA NÁM INÉ, AKO NA NE ZABUDNÚŤ A SNAŽIŤ SA TEŠIŤ NA INÉ SVIATKY. NAPRÍKLAD NA DEŇ SVÄTÉHO OLAVA ALEBO SVÄTODUŠNÝ PONDELOK	205
18. KAPITOLA	A TERAZ UŽ JE TESNE PRED	214
19. KAPITOLA	JE PO POLNOCI 24. DECEMBRA A PRÁVE SA ZAČAL ŠTEDRÝ DEŇ	225

1. KAPITOLA | PÄŤ DNÍ PRED ŠTEDRÝM DŇOM

Tento príbeh sa začína za súmraku poslednej adventnej nedele.

Celé Nórsko leží pod ťažkou snehovou prikrývkou, najmä Oslo, najmä najmä Kanónová ulica a najmä najmä mimoriadne zvláštny krivý modrý domček na samom konci ulice. Domček, kde by sa mal čo najskôr niekto odhodlať odhrabať sneh zo schodov a urobiť cestičku popri zasneženej hruške až k bráničke. Čo tam nikto nebýva? Ale áno, v snehu vidno stopy, veľké aj malé, vedú od bráničky hore schodmi. Za oknami pokrytými námrazou bliká svetlo sviečok, z komína sa dymí.

A v kuchyni za stolom sedí dievčatko zo susedstva. Volá sa Lisa, zasnene hľadá pred seba a počúva Júliu, milú dámu, ktorá varí kašu a rozpráva romantický vianočný príbeh o dvoch zamilovaných, čo boli spolu, ale neskôr jeden druhého stratili, no na Vianoce sa opäť našli.

„Milujem romantické príbehy, ktoré sú v strede smutné,“ povzdychla si Lisa. „Hlavne, keď sú aj trochu desivé.“

Júlia Margarínová sa zasmiala a priliala do kaše mlieko. „To preto, mademoiselle Lisa, že sedíš pekne vnútri v teple a pohodlí a nie si vonku so všetkými tými neviditeľnými,

zlými, nebezpečnými bytosťami, ktoré sa takto cez Vianoce zakrádajú po okolí.“

V tej chvíli zaškrípali pánty vchodových dverí a do kuchyne zavial studený vzduch. Vymenili si pohľady. Nieкто – alebo niečo – práve prišiel – alebo prišlo. Drevená podlaha v chodbe zavrzgala pod váhou krokov.

„K... kto je to?“ spýtala sa rozochveným hlasom Júlia.

Žiadna odpoveď.

„Kto...“ skúsila to Júlia znovu, potom si však vydesene prikryla rukou ústa.

Vo dverách, ktoré viedli na chodbu, sa zjavilo niečo strašidelné.

Kôpka dreva. Kôpka rovnomerne napílených brezových polienok vznášajúcich sa dvadsať centimetrov nad zemou.

„Ach, nie, lietajúce polienka!“ zaúpela Júlia. „Čo od nás, nevinných bezbranných žien, chcete?“

„Jest!“ odpovedali polienka.

„*Mon Dieu!*“ zvolala Júlia, pretože je Francúzka a po francúzsky to znamená *môj ty Bože!* „Zjete nás obe alebo by vám stačila tá malá? Zjete celý dom alebo zjete...“

„Chceme ryžovú kašu!“ vyhlásili polienka.

„Tak sa zložte sem k ohňu,“ ukázala Júlia a obrátila sa naspäť k sporáku.

Kôpka polienok prešla k praskajúcej piecke, s buchotom sa zosypala do košíka na drevo, a na mieste, kde sa predtým vznášala, sa zrazu zjavilo drobné chlapča. Malo ešte drobnejší noštek a tie najmenšie pehy, aké ste kedy videli. Zo svetra si oprášilo sneh a z ryšavých vlasov a drobných ušíek si povytahovalo brezové triesky.

„Si hladný, Bule?“ spýtala sa Lisa.

„Hladný?“ zopakovalo chlapča a vysmrkalo sa do rukáva. „Dovoľ mi, aby som ti vysvetlil situáciu...“

„Ach, nie,“ vzdychla Lisa.

„Keď som sa vydal na túto polárnu expedíciu, riskoval

som vlastný život! S jednou jedinou myšlienkou,“ vztýčil neuveriteľne krátky ukazováčik, „zachrániť ženy a deti... no, v prvom rade ženy... pred chladom a hladom. Len s jednoduchými nástrojmi bez akýchkoľvek komunikačných prostriedkov či navigačných zariadení som sa úplne sám prebojovával tým snežným peklom, ktoré ma často takmer pohltilo. Ale nevzdal som sa. Lebo ja som predsa Bule a Bule sa predsa nevzdáva, Bule...“

„Bule bol v garáži a priniesol drevo,“ prerušila ho Lisa a ukázala von oknom na mesiacom osvetlenú chatrnú drevenú kôlničku pri bránke.

„Presne tak,“ prikývlo chlapča. „Takže vyhladovaný, vychudnutý Bule je teraz trošičku sklamaný z toho, že ženy a deti – najmä ženy –, pre ktoré riskoval svoj mladý život, nepokročili trochu viac v podávaní...“ Bule zagúľal očami a zrútil sa na podlahu, „... ryžovej kaše.“

„Bule, bol si preč *päť* minút.“

„A jedlo sa bude podávať už len o ďalších päť,“ zasmiala sa Júlia. „Hlavne ak sa pozviechaš a prestrieš, Bule.“

Bule vyskočil na nohy, potom na kuchynskú linku, otvoril dvierka na kredenci a vytiahol tanieri.

V tej chvíli sa spod podlahy ozval výbuch.

„Čo to bolo?“ zvolala Lisa.

„Ále, to je len Viktor. Asi niečo vynašiel.“

Na schodoch sa ozvali rýchle kolísavé kroky a vzápätí sa v kuchyni objavil nezvyčajne vysoký chudý muž. Mal dlhé

strapaté vlasy, usmiate ústa mu lemovala riedka brada a na sebe mal modrý vynálezcovský plášť a okuliare, ktoré sa pri bližšom pohľade ukázali ako plavecké.

„Drahá! Priatelia!“ zvolal a vtisol Júlii na líce mľaskavý bozk. „Heuréka!“

„To znamená *našiel som*,“ zašepkala Lisa Bulemu, ktorý medzitým vyliezol na lavicu vedľa nej.

„Bule vie, milá moja,“ oznámil Bule. „O aký vynález ide, doktor Proktor?“

„Dobre ma počúvajte, priatelia. Spravil som na Rašplinom časomydle isté úpravy, vďaka ktorým už na cestovanie časom a priestorom nie je potrebná špeciálna časovaňa.“ Ukázal fľaštičku od šampónu s čímsi tekutým a malinovo-červeným. „Obsah nalejete do ľubovoľnej vane, vedra alebo bazéna a miešate, až kým sa nespení. Potom sa už stačí len ponoriť, myslieť na akékoľvek miesto a čas v minulosti, a keď sa z vody vynoríte – tramtarará, ste tam!“

„*Mon amour*, ty si génius!“ zvolala Júlia a objala profesora Proktora tak silno, že očervenel.

„Udelia ti Nobelovu cenu za fyziku!“ vyhlásil Bule, ako tak stál na lavici. „Môžeš časomydlo predávať po celom svete, budeš bohatý!“

„Bohužiaľ, to sa asi nestane,“ usmial sa doktor Proktor. „Lebo toto sú posledné kvapky Rašplinho časomydla a teraz, keď je Rašpla preč, nikto nevie, ako časomydlo pripraviť.“

„Ale vieme, ako pripraviť ryžovú kašu!“ vyhlásila Júlia a položila hrniec s kašou doprostred stola. „Pustite sa do toho, uvidíme, či ju zvládneme všetku zjesť!“

A s týmito slovami sa všetci pustili do kaše. Pretože len jedinú vec mali Bule s Lisou radšej ako Júliinu ryžovú kašu – a to karamelový puding doktora Proktora. Bule mal vlastne rád čokoľvek s karamelovou príchuťou, preto mal vždy vo vrecku fľašu karamelového sirupu. Jeho mama nebola práve

najlepšia kuchárka, takže keď so sestrou doma jedli, Bule mal vo zvyku odvrátiť maminu pozornosť (napríklad zvolaním: „Aha, sedemnohý pavúk!“) a potom si bleskurýchlo dochutil jedlo dávkou karamelového sirupu. Hoci treba priznať, že rybie prsty chutia s karamelovým sirupom trochu zvláštne a hrachová polievka ešte zvláštnejšie.

Teraz sme však v kuchyni Júlie a doktora Proktora. A kým sa všetci napchávali a spokojne hmkali, rozprávala im Júlia Margarínová o tom, ako slávili Vianoce v jej bohatej francúzskej rodine vo veľkom chladnom zámku, ako mali na večeru kačku v prítomnosti množstva služobníctva, ale neboli tam nijakí priatelia či príbuzní.

„U nás to bolo naopak,“ podotkol doktor Proktor, vstal a zapol rádio.

„Moji rodičia mali len maličký útulný domček bez služobníctva, ale na Vianoce s množstvom príbuzných. Bolo nás toľko, že dom takmer praskal vo švíkoch, vytekali sme z neho dverami aj oknami.“ Naladil stanicu, kde hrali na želanie. Priatelia, príbuzní, partneri, pratety aj pravnuci si posielali vianočné pozdravy a dávali zahrať nejakú pieseň. „Všetci boli vynálezcovia a všetci si skákali do reči, aby porozprávali o svojich najnovších vynálezoch,“ spomínal doktor Proktor. „Večerali sme vždy nejaké nové jedlo, ktoré práve vynášli mamka s babkou, a pod stromček sme si dávali vlastnoručne zostrojené darčeky.“

„Napríklad?“ zisťoval Bule s plnými ústami.

„No, mohli to byť napríklad svalorukavice, vďaka ktorým si mohol odhádzať sneh bez toho, aby si sa unavil. Alebo lyže, na ktorých sa nedalo spadnúť. Ale najčastejšie to boli len veci, ktoré všelijako zábavne vybuchovali. A ešte v ktoromsi roku vynašla teta Inga bonboniéru s hovoriacimi bonbónmi. Keď si ju otvoril, všetky sa prekrikovali a pretekali v popise, aké sú chutné, až kým nakoniec zborovo nevykrikovali *vezmi si mňa, vezmi si mňa!*“

„Ho-hó!“ zvolal Bule. „A darčeky vám nosil vianočný škriatok?“

Proktor sa na chvíľu zadíval do prázdna.

„Otec vždy vyšiel von s tým, že musí škriatkovi s niečím pomôcť. A o chvíľu sa zjavil vianočný škriatok aj s darčekom, povedal, že toho musí postíhať strašne veľa, a zmizol rovnako rýchlo, ako sa zjavil,“ povedal.

„Presne ako u nás!“ vyhlásila Lisa. „Ale podľa topánok vždy vidím, že to sa len ocko prezliekol za škriatka.“

„A čo ty, Viktor?“ zisťovala Júlia. „Prišiel si na to, že to je len prelečený otec, keď sa vždy vrátil hneď po tom, ako škriatok odišiel?“

„Nie,“ odvetil neprítomne doktor Proktor a zahľadel sa von oknom. „Otec sa vždy vrátil až veľmi neskoro. Pomáhať vianočnému škriatkovi bola totiž nesmierne dôležitá a náročná práca.“

„Ha-ha,“ vyhlásil sucho Bule.

„Váš Štedrý večer vyzerá v každom prípade omnoho zábavnejšie ako ten u nás,“ podotkla Lisa. „V našej rodine sa dávajú len rozumné darčeky. Nová školská taška, peniaze na členské v školskom orchestri a tak. Ocko dáva pozor, či okolo stromčeka tancujeme správnym smerom, a keď porozbaliujeme darčeky, mamka papier starostlivo vyžehlí a poskladá tak, aby sme ho mohli znovu použiť aj ďalší rok. A pozbiera kartičky s venovaniami, kam napíše, koľko podľa nej darčeky stáli, aby sme si na ďalší rok navzájom kúpili darčeky približne v rovnakej hodnote.“

„To je teda poriadkumilovná mamka,“ usúdil Proktor.

Lisa sa zasmiala. „Vlani som dostala malý darček, niekto ho zabalil len do obyčajného papiera, ktorý bol ešte aj popísaný. Venovanie bolo len OD VIANOČNÉHO ŠKRIATKA. Bola to snežná guľa, viete, taká tá sklenená, v ktorej padá sneh, keď ňou potrasiete.“

„Jasné, že vieme,“ prikývol Proktor. „Tie sklenené gule totiž vynašiel môj prastarý otec.“

„V každom prípade to mamku naozaj rozrušilo, lebo nevedela, komu dať podobný darček tento rok! A ja som jej nechcela povedať, že poznáme jedinú osobu, ktorá je schopná zabaliť darček takto!“

Júlia s Lisou sa pozreli na drobného ryšavca. Ten sa tváril, že vlastne nepočúva, a predstieral, že hrá na trúbke, pričom pískal trúbkové sólo k melódii *Tichej noci*, ktorá sa linula z rádia.

„Priznal, že to bolo od neho?“ spýtal sa doktor Proktor.

Lisa pokrútila hlavou.

Proktor sa poškrabal na brade. „V tom prípade nemôžeme vylúčiť, že to naozaj bolo od vianočného škriatka.“

„Haló!“ zastonala Lisa. „Od vianočného škriatka? Už nemám dva roky!“

„Takže ty na vianočného škriatka neveríš?“

„Nie! Ty áno?“

„Nieee,“ zatiahol doktor Proktor. „Niežeby som na vianočného škriatka *veril*. Ja *viem*...“

Júlia si nahlas odkašľala.

„Čo vieš?“ spýtala sa Lisa.

„Ja... ehm, viem...“ zopakoval Proktor a pozrel sa na Júliu. Tá naňho vrhla varovný pohľad.

„Poviem to takto,“ pokračoval Proktor. „*Viem*, že v posledných rokoch na vianočného škriatka verí stále menej

ľudí, pretože sa na vianočného škriatka pri všetkom tom kupovaní darčiekov, ktorým sme posadnutí, zabúda. Teraz ľudia veria viac na vianočné zľavy v Traneho obchode, než na vianočného škriatka. Pán Trane je po každých Vianociach bohatší a o chudáka vianočného škriatka a jeho malé jednoduché darčeky už nikto nestojí.“

„Teraz sám hovoríš ako vianočný škriatok,“ zasmiala sa Lisa.

„Ja...“ začal Proktor, ale Júlia ho prerušila rozhodným zakašľaním.

„Povedz radšej, ako Vianoce oslavujete vy, Bule,“ vyzvala ho.

Bule vydal niekoľko nezrozumiteľných, nepochopiteľných pazvukov, ako sa rýchlo snažil prehltnúť kašu, aby mohol prehovoriť. „Závisí to od toho, či má mama práve priateľa. Ak nejakého mala, šli sme vždy aj so sestrou na Vianoce k starému otcovi, kým ešte žil. A ten nám čítal.“

„Vianočné evanjelium?“

„Nie,“ pokrútil Bule hlavou a pridal si kaše. *„Zvieratá, ktoré ani vlastná mať neznáša.“*

„Hm. To znie príjemne.“

„Veľmi príjemne,“ prikývol Bule a vrhol sa na dupľu. „Vedeli ste napríklad, prečo v New Yorku začali stavať mrakodrapy s obchodmi na prízemí a nižších poschodiach a s bytmi až na tých vyšších?“

Ostatní naňho bez slova hľadeli.

„Boja sa upírožiráf,“ vyhlásil Bule.

„Nieee,“ zatiahla Júlia a naklonila sa ponad stôl bližšie.
„Rozprávaj!“

„Nie je toho veľa na rozprávanie,“ mykol Bule plecóm.
„Len to, že upírožirafy majú desivé zuby, ktorými sajú krv a pivo a tak...“ Poriadne chlipol, keď si z lyžice usrkol ryžovú kašu.

„Fuj!“ vyhlásila Lisa.

„Našťastie však vychádzajú iba v noci,“ rozprával Bule.
„Vtedy sa potulujú ulicami na dlhých tenkých nohách. Sú také vysoké a nohy majú také tenké, že autá jednoducho prechádzajú popod ne a väčšina šoférov si ich ani len nevšímne. Ani upírožirafy si autá nevšímajú, zaujíma ich len pivo a krv. A preto je dlhý žirafí krk taký užitočný. Teda užitočný pre žirafy. Nie pre nás. Lebo s tými nohami a dlhými krkmi dočiahnu až na tretie poschodie. Minimálne. Takže ak rád spávaš s otvoreným oknom...“ Bule zamával lyžicou, až mu z nej odfrkávala kaša, „... tak ti neradím, aby si mal spálňu alebo kuchyňu nižšie ako na štvrtom poschodí.“

„*Mon Dieu!*“ šepla Júlia. Doktor Proktor vedľa nej sa chichúňal.

„Ale ešte horšie sú na tom v Severnej Terortortúre v Austrálii,“ pokračoval Bule a vyvalil oči. „Na tom najodľahlejšom, najstrašidelnejšom mieste na tejto zemeguli...“

„Bule!“ zvolala Lisa.

Júlia zodvihla obočie a pozrela na ňu.

„Veď on si to všetko vymýšľa!“ zafňukala Lisa.

„A čo?“ nedbala Júlia. „Pokračuj, *mon ami*.“

„Lietajúce psy,“ rozťahol Bule ruky. „Obrovskééé psiská s netopierími krídlami. Za súmraku vylietajú z nôr v takých húfoch, až zatemnia oblohu. Pred sto rokmi sa začali sťahovať bližšie k ľudským obydliam a mestám. Podľa starého otca sú najväčšou zvieracou katastrofou, odkedy sa na africkom kontinente rozšíril slon tse-tse.“

Júlia si vydesene prikryla ústa dlaňou: „*Mais non!* A tie lietajúce psy sajú ľuďom krv?“

„Krv?“ Bule pokrčil nos. „Prečo by, pánabeka, mali? Hovoríme predsa o psoch. Tie serú!“

